

Tomáš Etzler

Novinářem v Číně 2

Nezešílet!

VYŠEHRAĐ

Novinářem v Číně 2

Nezešílet!

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Tomáš Etzler
Novinářem v Číně 2 – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Tomáš Etzler

Novinářem v Číně 2

Nezešílet!

Tomáš Etzler

Novinářem v Číně 2

Nezešílet!

VYŠEHRAĐ

*Laře a Dylanovi,
tomu nejdrazšímu, co mě v Číně potkalo.*

© Tomáš Etzler, 2023

ISBN tištěné verze 978-80-7601-874-7

ISBN e-knihy 978-80-7601-905-8 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-7601-906-5 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7601-907-2 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

Obsah

Nezešilet! 9

Lara Uma 25

Udělej něco! 27

Kdo ti to udělal? 33

Svída 47

Hongkong 51

Ženy podpírají půlku oblohy 59

Ženy jsou také lidé 63

Siao-tie 71

Lurdy v Šanghaji 83

Bojí se dokonce i pera 99

Jasmínové (ne)protesty a rajčatový incident 119

Vstávej! Zabili Usámu bin Ládina! 133

Čínská Havaj 157

Vyvrácený bankomat 159

Zhrzený plukovník 173

Lejno na recepci a imitované popravy 177

Triády 187

Konference, která (ne)byla 195

Dylan Max 211

Rozbouřené vody 223

Cucflek z mělčiny Scarborough 230

Honička ve Východočínském moři 245

BRP Sierra Madre 260

Na dno 287

Fičák 293

Ten pekingský problém, ten pan redaktor 303

Nebe 325

Musíme hledat dál 328

Nápřah do prázdna 336

Ten film doděláš! 348

Měl bys to namluvit ty 358

Vzkaz 367

Epilog 371

Poděkování 375

A large crowd of people, mostly men, are shown from the chest up, filling the frame. They are wearing winter clothing like jackets, scarves, and hats. The entire image has a strong red color cast. In the upper right, the text 'Nezešilet!' is written in white. The crowd appears to be waiting or gathered for an event, with some individuals looking towards the camera and others looking away.

Nezešilet!

Vstal jsem z postele a přešel do pokoje, ve kterém jsme měli redakci. Byl jsem v teplákách, mikině, s šátkem kolem krku. Ve dveřích jsem dostal další záchvat suchého kašle. Kašlal jsem tak násilně, že se mi točila hlava a bál jsem se, abych neztratil vědomí. V redakci seděla má osm měsíců těhotná žena Barbara a naše čínská produkční Lea. Bylo krátce po poledni, ale muselo se svítit. Za okny bylo nepřírozené šero. Peking byl už déle než týden ponořen do neproniknutelného smogu. Viditelnost byla maximálně dvě stě tři sta metrů.

Už měsíc zase bojuji s bronchitidou a nezabírá ani další várka antibiotik. I včerejší silvestrovské oslavy jsem musel kvůli svému stavu vynechat.

„Už z toho kašle šlím. Nevím, co s tím. Nevím, jak se toho zbavit,“ postěžoval jsem si.

„Ta antibiotika nezabírají?“ zeptala se Barbara.

„Ne,“ odpověděl jsem a podíval se na Leu. „Nemáš nějaké zkušenosti s tradiční čínskou medicínou?“

„Já osobně ne, ale můžu se poptat.“

„Prosím tě! Řekni, že mám těžkou bronchitidu a že nic nezabírá, jestli mi může někdo doporučit nějaký čínský lék. A je mi úplně jedno, z kterého ohroženého zvířete to bude, jen ať je mi proboha lépe!“ opět jsem se rozkašlal a sedl si za počítač. Tento měsíc budeme natáčet několik reportáží. Takže i tuto bronchitidu, jako většinu těch předchozích, jsem přecházel a prostě jsem pracoval nemocný. V tom věčném smogu to stejně jinak nešlo, pokud jsem nechtěl strávit polovinu času v posteli. Odpoledne mi Lea přinesla nějaký sirup, který kašel trochu zklidnil. Díky bohu, protože pozítří už zase musím do terénu.

Bylo 1. ledna 2009 a já začínal svůj třetí rok v Číně na pozici zpravodaje České televize. Po dvou letech novinářské práce v Říši středu bylo jasné, že se nic z toho, co jsem si od svého přechodu ze CNN do České televize a z Berlína do Pekingů sliboval, nesplnilo. V roce 2006 jsem se velmi naivně domníval, že odchodem z globální CNN do národní České televize mi ubude práce, že budu mít více času na osobní život a založím rodinu (v Číně, proboha!!!) a že se budu moci více věnovat svým koníčkům a zájmům. Skutečnost byla taková, že jsem nikdy předtím nedřel jako v letech 2007 a 2008. Mohl jsem si za to vlastně sám. K plnému úvazku pro ČT jsem si nabral také práci pro CNN, protože mi práce pro ně velmi chyběla, a švýcarskou veřejnoprávní televizi SRF, protože platí jako Švýcaři, no. Na papíru to tedy vypadalo, že pracuji přes pět set dní v roce. Rodinu jsem sice založil, ale s ženou, kterou jsem znal před svatbou v září 2006 pouhých jedenáct měsíců a se kterou jsem během té doby strávil ani ne třicet dní. Až v Pekingů jsme oba zjistili, že se k sobě moc nehodíme, a podle toho to doma vypadalo.

Po těch dvou letech mi taky došlo, že Čína je tím nejtěžším místem, kde jsem kdy pracovně působil. Dnes tvrdím, že to tam bylo horší než všechny válečné zóny, ve kterých jsem prožil pět let. Dobře, v Číně po mně nikdo nestřílí, nejsou tady minová pole ani na vás nepadají rakety nebo jiné objekty, které z vás mohou udělat maso na guláš. Ale považuji tu zemi za ultimátní válečnou zónu pro každého zahraničního zpravodaje. Čína coby komunistická či lépe fašistická diktatura samozřejmě nectí svobodu slova. Drtivá většina tzv. novinářů pracujících pro čínská média nejsou ve skutečnosti nic jiného než dělníci propagandy komunistické strany. Je to termín, který sami občas s hrdostí používají. Aby ale Čína nevypadala úplně jako její drahá přítelkyně Severní Korea, s trpkostí toleruje v zemi zahraniční novináře, a to i desítky novinářů z nezávislých médií svobodného světa. Čínští komunisté nenávidí práci, kterou my, nezávislí novináři, vykonáváme, a bojí se jí. Děsí se, že pátráme po tom, co se v Číně skutečně děje, po faktech, po pravdě. A dělají vše pro to, aby nám naši práci ztížili, znepríjemnili nebo rovnou znemožnili. Se svou gigantickou pavučinou policistů, tajných agentů a udavačů a se stále se zdokonalujícími fízlovacími technologiemi to dělají skutečně dobře a efektivně. Klobouk dolů, soudruzi.

Byl jsem v předchozích dvou letech při své práci mnohokrát zatčen a zadržen. Jenom proto, že jsem natáčel něco, co se komunistům nelíbilo.

At' už šlo o natáčení příběhu o severokorejských uprchlících, nebo standup před továrnou v provincii Kuang-tung, ve které vyráběli nelegální kopie BMW. Čínská policie zatýká zahraniční novináře ne proto, aby je obvinila z trestného činu, ale za účelem zastrašit je, ponížit, vystresovat. A funguje to. Vždy jsou to strašně nepříjemné okamžiky. Byl jsem zde také nesčetněkrát vyhoštěn nebo vyhnán z provincií, okresů, měst, vesnic, ulic, budov, kde jsem natáčel, přestože jsem na to měl podle směrnic ministerstva zahraničí právo. Opakovaně mi byly zabaveny, lépe řečeno ukradeny, natočené materiály. Neustále jsem točil ve stresu a strachu, stále jsem se rozhlížel kolem sebe, jestli mě někdo nesleduje, nenatáčí nebo nevolá na policii. Naučil jsem se v Číně natáčet velmi rychle, protože ve většině případů dříve nebo později tu policii někdo zavolá. Klid od toho nebyl ani doma. Věděli jsme, že máme odposlouchávací zařízení v bytě, kde jsme žili a pracovali, a že nám odposlouchávají telefony. Několikrát měsíčně se mi v e-mailu objevoval vzkaz: „Varování! Domníváme se, že vaše mailová schránka byla zpřístupněna z této čínské IP adresy...“

Policie obtěžovala naše čínské spolupracovnice a pravidelně si je zvala takzvaně „na čaj“. Už naše první asistentka Eliška musela pravidelně na policii. Co mě tenkrát vyděsilo, nebylo to, na co se jí ptali, ale kolik už toho o nás věděli. Znali obsah hovorů, které jsme vedli týdnů předtím během oběda nebo večere v restauraci, věděli detaily o soukromých záležitostech, o kterých se bavíme v redakci. To tehdy mi došlo, že musíme mít doma štenice.

Když si poprvé zavolali naši relativně nezkušenou Leu, polekala se:

„Volala mi státní bezpečnost, chtějí se mnou mluvit,“ sdělila mi nervózně jednoho únorového rána, „řekla jsem jim, že nemůžu, protože mám hodně práce, ale pohrozili mi, že si na mě počkají před redakcí.“

„Kdy s tebou chtějí mluvit?“

„Ted', za půl hodiny. Zavolají mi, až budou sedět v čajovně tady poblíž. Co jim mám říct?“ chtěla vědět.

„Buď' upřímná, ale nepomáhej jim. Neříkej nic, na co se tě přímo nezeptají. Jinak mluv pravdu,“ povzbuzuji ji. „Nemáš se čeho obávat, na ničem choulostivém v tuto chvíli nepracujeme.“

Když odešla, zjistil jsem, že i jiné produkční z několika jiných zahraničních redakcí v Pekingu vyslýchala v uplynulých dnech policie. Za pár týdnů začíná zasedání čínského parlamentu, a to v roce, kdy se připomíná

padesáté výročí protičínského povstání v Tibetu, dvacáté výročí masakru na náměstí Nebeského klidu a šedesáté výročí Čínské lidové republiky. Soudruzi jsou zjevně nervózní.

„Tak na co se ptali?“ zajímám se, když se po dvou hodinách Lea vrátila.

„Chtěli vědět, co natáčíme, co připravujeme ke dvacátému výročí potlačení demonstrací na náměstí Nebeského klidu, jestli používáš skryté kamery, se kterými stanicemi spolupracujeme a tak podobně,“ vysvětluje a s pobaveným úsměvem dodává, „oni jsou celkem zmateni ze tvé spolupráce se CNN. Zdá se, že nechápou, jak je to možné, proč to děláš ani co tam vlastně děláš. Řekla jsem jim, že o tom nic nevím.“

To mě pobavilo také. Zmatení čínští tajní.

„A chtějí se se mnou setkávat pravidelně jedenkrát měsíčně,“ pokračovala Lea. „Prý jen tak přátelsky někde v baru u piva.“

„Tak to jen v případě, že mě pozvou taky. Mohou se ptát přímo, já je nepokoušu,“ pokouším se o vtip. K smíchu to ale nebylo. Mnoho mladých lidí tento neustálý tlak, obtěžování policií, nevydrželo a šli dělat jinou, méně stresující práci.

A pak tu byl ten věčný smog. Jedna věc jsou bronchitidy a různá fyzická poškození, která smog a v něm obsažené částice páchají na lidském těle. Pak je tu ale ještě vaše mysl. Nikdy předtím jsem si neuvědomil, jak důležitou roli hraje v lidské psychice obloha, až když jsem o ni přišel. Žil jsem týdný a týdný v šedohnědém oparu způsobeném kouřem z tisíců továren a tepelných elektráren obklopujících Peking, prachem ze stavenišť metropole a zplodinami milionů vozidel ve městě. Neviděl jsem nebe, neviděl jsem slunce, neviděl jsem měsíc, mraky, modro, hvězdy, nic. Dopady na psychiku byly devastující. Byl jsem neustále ve špatné, depresivní náladě, nepříjemný a agresivní vůči svému okolí. Prostě jsem se choval jako ostatní obyvatelé čínského hlavního města. Když pak přišla bouře, deštivé nebo větrné počasí, které smog na chvíli rozptýlilo, cítil jsem, jak si celé město oddychlo. A já s ním. Všichni byli najednou přátelštější: taxikáři, revizoři v metru, prodavači, v redakcích se opět vtipkovalo. Nikdy to ale netrvalo dlouho a smog se vždy vrátil. Někdy se to stalo přes noc, jindy jste mohli pozorovat, jak monstrum plíživě polyká město během dne.

Z válečných zón jsem se kdysi vracíval do svého útulného bytu v Atlantě nebo později v Berlíně, kde jsem si odpočinul. Chodil na koncerty, do divadel, do posiloven, a hlavně jezdil lézt na hory. V Pekingu se žádné

koncerty nebo divadlo, které by mě zajímaly, téměř nevyskytovaly. Stejně jako komunisté v Československu ani čínští komouši slavné světové kapely do země nepouští. A v Pekingu nebylo kde lézt. Nikde si neodpočinu a neodreaguji se lépe než na skalách nebo ve velehorách. I během svých nejvytíženějších let v CNN jsem stále lezl. Pochopitelně daleko méně, než když jsem žil v Coloradu nebo Utahu, ale na skály nebo lezeckou stěnu jsem vyjel mnohokrát ročně.

A když jsem nemohl lézt, tak jsem cvičil. V ústředí CNN v Atlantě byla v suterénu obrovská moderní posilovna a bazén a do posilovny jsem chodil i v Berlíně. To vše pro mě v Pekingu ze dne na den skončilo. Ze dne na den jsem přišel o způsob, jak ventilovat stres, jak relaxovat. Nevybité napětí z práce, ze života ve sračkách nekulturního, nevlídného Pekingu mě sžíralo, kumulovalo se a čím dál častěji vybuchovalo. S obavami jsem si říkal: tohle všechno se na mně přece musí nějak podepsat. Tohle přece není možné přežít bez úhony.

Pomáhala mi ale jedna věc. Práce zahraničního zpravodaje mě stále nesmírně bavila, uvědomoval jsem si její důležitost a potřebnost a byl jsem hrdý, že ji v tak obtížné zemi, jako je Čína, mohu dělat právě já. A to rovnou pro dvě stanice. Miluji hledání příběhů, zajímavých témat a jejich dokumentování. Baví mě hovořit s lidmi, cestovat a miluji dobrodružství. Mám rád výzvy a snažil jsem se na celou situaci dívat jako na hru kočky s myší. Satisfakce, kterou jsem pocítoval, kdykoliv se mi podařilo čínské komunisty a jejich policejní pitbuly přechytračit, byla nesmírně uspokojující. Po pár letech mi pak ale hrabalo natolik, že kdykoliv jsem míjel budovu Ministerstva zahraničí, které mi udělovalo akreditaci a víza, nebo Ministerstva veřejné bezpečnosti, pod nějž spadá uniformovaná i tajná policie, zvedl jsem jejich směrem obě ruce se vztyčenými prostředníčky.

Hledal jsem, jak ten stres uvolnit jinak než zvyšováním konzumace alkoholu. Už první rok svého působení v zemi jsem zkusil posilovnu. V Pekingu v tu dobu téměř žádné nebyly. A těch několik, které tam byly, mi připomínalo posilovny v Ostravě v osmdesátých letech minulého století. Žalostný výběr zastaralého náčiní v nevytopených nebo naopak neklimatizovaných, upocených a špinavých prostorách. Často se v nich kouřilo.

Moje posilovna se nacházela v rozlehlém ušmudlaném pětipokojovém bytě v přízemí. Viděl jsem zde dva hrůzostrašné incidenty. Jednou jsem se děl na cyklotrenažéru a na druhém konci tělocvičny pozoroval svalnatého

černocha, jak tvrdě maká na veslovacím trenažéru. Najednou se ozvala ostrá rána. Něco očividně prasklo. Černoch byl z trenažéru katapultován směrem dozadu a ve velké rychlosti se rozplácl o zeď asi tři metry za ním. Keith, jak se mi později představil, byl zjevně otřesen, z hlavy mu tekla krev. Zeptal jsem se ho, jestli je ok, a doprovodil ho na toalety se umýt. Na hlavě měl tržnou ránu, stěžoval si na bolest v oblasti krční páteře a levého ramene, ale jinak se zdál být v pořádku. Když odcházel, slyšel jsem ho, jak se hádá se zaměstnanci tělocvičny. Jeden, který mluvil trochu anglicky, mu vytýkal, že asi do cvičení vkládal příliš mnoho síly. Přesto nemusí za rozbitý trenažér zaplatit a tělocvična mu dokonce dá příští měsíc zdarma. To Keitha strašně rozzuřilo, poslal je všechny do prdele a odešel. Na ráně si při odchodu přidržoval kus složeného toaletního papíru. Ani lékárníčka nebyla v posilovně k dispozici.

K druhé nehodě došlo o pár týdnů později. Místnosti tělocvičny spojovaly prosklené dveře, z nichž některé byly vždy zavřené. Už nevím, co jsem přesně dělal, když se ozvala rána, řinkot skla a řev. Sklem jedné dveří proletěla těžká osa činky, která se používá na bench-pressu. Naneštěstí za dveřmi stála drobnější mladá Číňanka, kterou kus železa srazil k zemi a zlomil jí stehno. Jak se to stalo? Nejspíš někdo sundal z osy zatěžovací kotouče jen z jedné strany, čímž ocelovou osu ze stojanů katapultoval. Ať už k tomu došlo jakkoliv, pro mě to byl důvod začít se čínským posilovným vyhýbat.

K mým pětáctýřicátým narozeninám mi Barbara koupila na zkoušku měsíční členství v posilovně luxusního hotelu St. Regis nedaleko redakce. Tělocvična byla čistá a nářadí bylo nové. Byla ale malinká, jen asi třicet metrů čtverečních, a cvičení v ní bylo značně omezené. Přesto jsem si chtěl měsíční členství prodloužit. Když si ale za tu kobku řekli o v přepočtu tři tisíce korun za měsíc, poslal jsem je někam. Občas jsem si chodil zacvičit při pracovních cestách do posiloven v mezinárodních hotelích, kde jsem byl ubytován. Čínské hotely posilovny neměly. Nebylo to sice stálé řešení, ale na cestách to plnilo účel a někdy to bylo i zábavné. Třeba v hotelu Shangri-la v industriálním městě Pao-tchou v provincii Vnitřní Mongolsko. Šel jsem do malé posilovny brzy ráno, jen na dvacet minut ještě před snídaní. Až na jednoho Číňana byla moderní posilovna naprosto prázdná. Muž seděl na cyklotrenažéru v košili, tesilkách, polobotkách a šlapal. Já se trochu rozhybal a šel cvičit na veslovací trenažér. Tenhle mě snad katapultovat nebude.

Po chvilce slezl Číňan z kola a přišel ke mně. Se zájmem sledoval, co tam v trenýrkách a tričku dělám. Měl u toho pootevřenou pusku a krouživým pohybem ukazováčku se vrtal hluboko v nose. Ignoroval jsem ho. Po pár minutách ho to přestalo bavit a zmizel.

Skutečný boom posiloven a fitek začal v Pekingu až někdy v letech 2011 a 2012. To jsem se stal členem California Fitness, kam jsem chodil při svých pobytech v Pekingu cvičit s americkým kamarádem, kameramanem Nathanem Maugerem. Ani tady nebyla nuda. Po posilovně se občas okázale promenádovali prazvláštní hubení týpci v plaveckém úboru, jaký nosil Sacha Baron Cohen ve filmu *Borat*. Jestli se snažili ulovit jen rozptýlení na večer, nebo stálého přítele, to nevím. Před posilovnou čekávaly prostitutky, které nabízely, že vám udělají sexy masáž. V porovnání s rokem 2009 bylo ale fitko California Fitness gigantickým pokrokem.

Všechno moje cvičení bylo do příchodu California Fitness občasné a velmi mě to frustrovalo. Pak jsem při jednom dvanáctihodinovém letu z Curychu do Pekingu dostal nápad. Nemohl jsem spát a sledoval jsem vůbec poprvé tři filmy série *Bourne* s Mattem Damonem. Američané tyhle akční filmy umí jako nikdo. Nesmírně mě ve filmech zaujaly dlouhé scény rvaček a bitek. A tehdy mě to trklo. Kung-fu! Že mě to nenapadlo dřív. Zkusím kung-fu. Jsem přece v Číně. Kde jinde se učit bojová umění než právě tady?

Krátce po přiletu jsem požádal Leu, jestli by mi nepomohla najít v Pekingu soukromého učitele bojových umění. Povedlo se. Zajistila mi učitelku wu-šu, což je souhrnný název pro všechny čínské bojové styly, na katedře tělocviku na Univerzitě tradiční medicíny. Měl jsem obrovskou radost a na trénink se těšil. Poprosil jsem Leu, aby na první lekci šla pro jistotu se mnou. Dobře jsem udělal. Paní na vrátnici univerzity nemluvila ani slovo anglicky a bez Ley by mě pravděpodobně ani nepustila dovnitř. V tělocvičně na nás už čekala soudružka učitelka. Byla to drobná Číňanka, odhadoval jsem jí kolem padesáti let. Když mě spatřila, zdála se trochu nesvá, skoro až vyděšená. Mluvila sice jakž tak anglicky, ale chvíli si s Leou o něčem vzrušeně povídala v rodném jazyce.

„Ona si myslela,“ otočila se na mě se smíchem Lea, „že přijde nějaký malý kluk. Nečekala dvoumetrového pětáctýřicátníka.“

„A je s tím v pohodě?“

„Ale jo, v pohodě.“

„Je to ok! Je to ok!“ přitakávala učitelka horlivě.

Napřed jsem učitelce vysvětlil, že jsem kung-fu, tchaj-ti ani nic podobného nikdy před tím nezkoušel. Začali jsme zahřívacími a protahovacími cvičeními. Jedním z nich bylo vykopávání nohou. Napřed mi to učitelka předvedla. Elegantně vykopla napnutou nohu až nad hlavu.

Já jsem částečně pokrčenou nohu vykopl sotva nad úroveň pasu.

„To je všechno?“ trochu pohoršeně se mě zeptala učitelka a přikázala: „Zkuste to ještě jednou!“

Ani druhý ani třetí pokus nedopadl o nic lépe.

„Vy fakt neumíte vykopávat,“ s údivem a jakoby jenom k sobě pronesla učitelka, „vy jste se to v tělocviku na škole neučili?“

„Ne, vykopávání jsme nebrali,“ přiznávám.

„Tak co vás tam učili?“ nechápavě se ptá.

„No co? Dřepy, kliky, žabáky, běhali jsme, hráli fotbal, basketbal a tak,“ vysvětluji.

Učitelka kroutí nesouhlasně hlavou a v obličeji má výraz, který jsem si přeložil jako: to snad není pravda! Po pár vteřinách ale zavelela: „Tak jdeme na to! Budu vás učit vykopávat!“

Když jsem přišel do tělocvičny o týden později na druhou lekci, čekaly tam na mě tři televizní štáby: státní CCTV a dvě pekingské zpravodajské stanice. Nevím, jestli je zavolala učitelka nebo škola, ale námět stárnoucího Evropana, který se pokouší naučit bojové umění, je očividně zaujal či pobavil. Napřed se mnou udělali rozhovor a pak natáčeli mé nemotorné pokusy napodobit pohyby Bruce Lee a Matta Damona. Večer jsem se pro jistotu na žádné čínské zprávy nedíval.

Chodil jsem na lekce téměř rok. Ale mnoho jsem jich musel kvůli práci a cestování zrušit. Pár základních sestav jsem se ale naučil. Získal jsem pro lidi, co se wu-šu věnují a umí to, velký respekt. V televizi nebo na plátně to vypadá tak jednoduše. Sestavy, které jsem se naučil, nebyly ani tak náročné fyzicky, jako koordinačně. Každá končetina dělá něco jiného, často v protisměru. Byla to fuška vyžadující plné soustředění. Svou wu-šu kariéru jsem ukončil poté, co jsme přesunuli naši základnu do Hongkongu.

Kromě toho, že jsem se snažil vymyslet, jak v Číně fungovat a přitom si zachovat alespoň část svého mentálního zdraví, uvědomoval jsem si, že budu muset vyřešit ještě jeden důležitý problém. Leu, naši produkční, se kterou

pracujeme od září, tedy nějakých pět měsíců. Je to sice zlatíčko a je radost s ní pracovat, ale dělá zbytečné a často velmi závažné chyby. Leu jsem najal hned po škole, na které studovala mezinárodní vztahy. O novinářině neměla ani potuchy, ale byla nesmírně inteligentní, hladová po vědomostech a zkušenostech a moc milá. Problémy, které s ní nastaly, mi dělaly starosti, protože najít v Číně do zpravodajství dobrou produkční nebo asistentku opravdu nebylo jednoduché. Zpočátku se s ní spolupracovalo velmi dobře. Rychle pochopila, o co v televizní novinářině jde, že při plánování reportáží a natáčení samotného musí vždy myslet i na vizuály, které je třeba natočit. Naučila se vybírat respondenty a zařizovat s nimi rozhovory.

V některých věcech byla ale nedůsledná. Zejména ve zjišťování a ověřování přesných dat a údajů. Když se mě studenti na středních nebo vysokých školách ptají, jaké vlastnosti by novinář měl mít, tak důslednost jmenuji v jedné větě se zvědavostí, pravdomluvností a upřímností. Už koncem loňského roku, kdy se v Číně naplno rozjížděla hospodářská krize, mi Lea dodala některé nepřesné údaje ohledně počtu zavřených továren nebo propuštěných. Spokojila se s prvními údaji, které někde vystrachala, a neověřila je. Nepřesné údaje se mi pak dvakrát dostaly do reportáží. Nesčetněkrát jsem ji za to káral. Poslední kapka přišla koncem ledna 2009, když mi opět dodala špatné údaje týkající se dopadů světové hospodářské krize na čínské hospodářství v jihočínském Kuang-čou těsně před mým živým vstupem do Událostí.

Natáčeli jsme na jihu několik reportáží. S Barbarou jsme bydleli v hotelu, zatímco Lea bydlela u svých rodičů, protože z Kuang-čou pochází. Ráno po živém vstupu si u počítače na pokoji všimnu, že CNN a BBC mají na svých webových stránkách jiné údaje, než které jsem hlásil já dnes ve dvě ráno čínského času v Událostech. Dost mě to rozzuřilo. Na takové chyby skutečně nejsem zvyklý a zvykat si nemíním. Uklidním se, беру do ruky mobil a volám jí. Je stále u rodičů, protože dnes již netočíme a po obědě letíme zpět do Pekingu.

„Odkud jsi vzala ta čísla, co jsi mi dala?“ zeptám se jí.

„No z té vládní zprávy, na kterou jsi mě upozornil.“

„Vážně? Ta čísla jsou v té zprávě?“

„Ano.“

Třeba se nějak mylí BBC nebo CNN nebo čerpali z jiného zdroje, chytám se chabé naděje.

„To je divné, Leo, protože BBC a CNN tvrdí něco jiného. Prosím tě, mrkni na to ještě jednou a zavolej mi zpátky,“ požádám ji.

Telefon zvoní ani ne po pěti minutách.

„Tomáš, moc se omlouvám, řekla jsem ti to špatně,“ téměř se smíchem mi říká Lea.

Udržím se a klidně se zeptám: „Jak to?“

„Blbě jsem se podívala. On ten report má více stránek, toho jsem si nevšimla. Myslela jsem si, že všechno je na té úvodní stránce, co jsem si přečetla. Neprojela jsem to celé a na té první stránce byly jen původní prognózy, ne data, co se skutečně děje. Je mi to líto,“ vysvětlila. Stále jsem měl ale dojem, že dělá, co může, aby nevyprškla smíchy. Možná se mi to jen zdá.

„Leo, tyhle zcela zbytečné chyby musí skončit!“ řeknu přísně, ale stále klidně.

„Je to moje chyba. Omlouvám se,“ pípne.

„Ok. Vyzvedni nás ve dvanáct na recepci. Pojedeme na letiště,“ zavěším.

„Do prdele!“ zařvu a mrsknou telefonem na postel.

„Proboha, co se děje?!“ vyskočí zpod peřiny vyděšená Barbara, kterou jsem tím probudil.

„Lea to zase posrala. Zas mi dala špatná čísla a já je včera uvedl v živáku. Tohle dál nepůjde.“

„Uklidni se, málem jsem dostala infarkt, když jsi zařval,“ mžourá roze-spale Barbara.

„Do řiti, zas to budu muset v Praze vysvětlovat!“

„Mně už to párkrát udělala také. Máš pravdu. Musíme najít někoho jiného,“ pronesla po chvíli Barbara.

„Navíc jsem měl pocit, že měla co dělat, aby nevyprškla smíchy. Myslí si, že je to prkotina, že o nic v podstatě nejde, a že je to celé asi komické nebo co.“

„Možná,“ odpoví Barbara a hladí si těhotné břicho.

„Ona si podle mě opravdu neuvědomuje, jak závažné tyhle chyby jsou. V čínských zprávách není možné věřit žádným údajům. Jsou na to zvyklí. Takže tisíc tam tisíc sem u nich nehraje žádnou roli,“ uvažuji nahlas, „Je pracovitá, milá, ale na tohle prostě nemá. Její nezkušenost v tom určitě také hraje roli. Tohle si už nesmíme dovolit ani jednou. Musí jít. Je mi to líto, ale má padáka.“

„Souhlasím. Kdy jí to řekneme?“

„Zítra v Pekingu. Začneme okamžitě hledat náhradu. Lea s námi zůstane, dokud někoho nenajdeme.“

Sedám k počítači a píšu na Kavky šéfovi zahraničí Martinu Řezníčkovi. V mailu vysvětluji situaci, napíšu, jaké údaje na webovkách zpravodajství ČT opravit, a omlouvám se. Zároveň píšu, že Lea končí a že hledáme někoho nového.

Ještě před půl hodinou jsem měl chuť dát si dole v restauraci hotelu snídani, ale apetit mě přešel. Dám si nějaké nudle na letišti a k tomu pivo na zlepšení nálady. Dostat do éteru špatnou informaci se mi v CNN nestalo nikdy. Za celých těch sedm let ani jednou, přemýšlím, když si balím kufr. Tady za měsíc už potřetí. Tam jsem ale dělal s jinou ligou, se zkušenými místními produkčními. Musíme odněkud přetáhnout někoho dobrého. Ať to stojí, co to stojí.

V poledne scházíme na recepci zaplatit. U vstupních otáčecích dveří postává Lea se starším párem a na dálku nás pozdraví. Poté co zaplatíme, přicházejí nám všichni tři naproti.

„To jsou moji rodiče,“ s úsměvem nás představuje. „Nechtěla jsem je sem tahat. Vědí, že musíme na letiště, ale chtějí vám poděkovat.“

„Poděkovat?“ jsem poněkud zaskočen a prohlížím si postarší pár, když jim podáváme ruce. Jsou drobní jako Lea. A mají podobný dobrácký, laskavý úsměv jako ona. Maminka začne jako první. I když se silným přízvukem, mluví anglicky, což je u Číňanů nezvyklé:

„Jsme vám moc vděční, že jste dali naší dceři šanci. Svou práci má velmi ráda, je velmi hrdá a šťastná.“ Čínsky se přidává i tatínek. Maminka překládá: „Moc si vážíme, že ji najala zahraniční společnost, že jste ji najali hned po škole a že ji dobře platíte.“

„A že se k ní chováte pěkně. Moc si práci pro vás užívá,“ už za sebe dodává maminka. Podávám mamince ruku a odpovídám. „Nám se s Leou také pracuje dobře. Dobře jste ji vychovali a je moc chytrá.“

„Děkuji vám, jsme na ni nesmírně pyšní.“

Barbara přidává na adresu Ley také nějaké komplimenty. Já se mile usmívám a souhlasně kývu hlavou. V duchu ale panikařím: Ty vole, jak ji po tomhle můžeme vyhodit? To jim zlomí srdce nebo to s nimi rovnou šlehne.

Maminka sahá do tašky a podává mi kolečko slisovaného čínského čaje pchu-er. Lea se jen šťastně usmívá. Bezelstně, se zářícíma očima. Pomalu

vstřebávám, co se to právě stalo, a myslím na dnešní ráno. Ta potvora musela něco tušit, jinak to přece není možné, přemítám.

Rodiče nás ještě doprovodí k taxíku a zamávají nám. Sedím s Barbarou na zadním sedadle a jen se na sebe podíváme: co teď?

„Máš moc příjemné a milé rodiče,“ říká Barbara.

„Ale jo. Jsou ale dost staromódní,“ směje se a dodává, „až tu budete příště, zvou vás k nám domů na večeři.“

„Anebo je my pozveme někam do restaurace,“ navrhuje Barbara.

Tak Barbara už se rozhodla, že Leu nevyhodíme, uvažuji. V autě o vyhazovu samozřejmě nemůžeme před Leou mluvit. Na letišti si dávám konečně něco k jídlu a pár piv. Nejsou sice ještě ani dvě odpoledne, ale dnešek byl na události již celkem bohatý.

Nakonec to všechno dopadlo dobře. Den po přiletu jsem si s Leou opět sednul a znova jí vysvětlil, proč musí být v západních médiích typu České nebo Švýcarské televize každá informace naprosto pravdivá a každý údaj naprosto přesný. Proč musí být při zjišťování faktů a dat důsledná a neudělat chybu. Varoval jsem ji také, že dopustí-li se ještě jedné takové chyby jako včera, na místě letí. Docvaklo jí to. Zdálo se, že se po Kuang-čou vrhla do práce s dvojnásobnou energií. Až jsem ji občas musel v devět nebo deset večer z redakce vyhazovat. Redakce byla v bytě, kde jsme i bydleli, a alespoň večer jsem chtěl mít soukromí a možnost chodit doma v trenýrkách. Chybu jako v Kuang-čou už Lea nikdy neudělala. Nadále jsme ji vypiplávali a brzy měla pověst jedné z nejtalentovanějších pekingských produkčních.

Moje hledání způsobů, jak si uchovat mentální zdraví a z práce a života v Číně nezešít, ale pokračovalo. Mezi zahraničními korespondenty v Pekingu se tradovalo, že chce-li to člověk v Číně vydržet, musí ze země každých šest, maximálně osm týdnů vypadnout alespoň na dlouhý víkend. Nejčastějšími destinacemi těchto útěků byly Hongkong, Tchaj-wan nebo Čiang Mai v severním Thajsku, tedy místa, která byla z Pekingu snadno dostupná a relativně blízko. Člověk si tam mohl odpočinout od věčného sledování a obtěžování, mohl se nadýchat čistého vzduchu a spatřit oblohu. Snažil jsem se sice toto pravidlo dodržovat, ale ne vždy to šlo. A ne vždy to probíhalo podle plánu. Pamatuji si, jak jsem jednou přiletěl do Prahy a ráno si sednul v hotelu na snídani. Byl jsem v sedmém nebi: české pečivo, pářečky, vajíčkový salát. Pohoda netrvala dlouho. Do restaurace vešla skupina asi deseti velmi hlučných čínských turistů. Chvilí jsem na ně nevěřičně

zíral, znechuceně položil příbor na talíř a šel se najíst do města. Večer jsme pak šli s kolegy ze zpravodajství na pivo do restaurace U Vejvodů na Starém Městě. Řekl jsem jim, co se mi stalo u snídani. Moment na to vešla do restaurace jiná skupina deseti Číňanů. „Tomáši, ty to snad přivoláváš, nebo už tě sledují i tady,“ řekl mi se smíchem jeden kolega. Tyhle momenty se ale daly přežít. Co bylo horší, že čím déle jsem v Číně byl, tím delší pobyt jsem potřeboval na zotavenou. Pouhé dlouhé víkendy přestaly fungovat.

Takže jsem nakonec po dvou a půl letech v Pekingu přece jen skončil u psychiatra, jak mi předpověděl jeden zkušenější kolega. Můj psychiatr byl Američan se soukromou praxí a našel jsem ho vylučovací metodou na internetu. Už při první schůzce mi prozradil, že drtivá většina jeho pacientů jsou zahraniční novináři. Po hodinovém úvodním pohovoru mi sdělil, že trpím depresí, a navrhl antidepresiva. Ta jsem odmítl s tím, že do toho zatím nejdu, že si prozatím vystačím s pivem.

Jeho rady jsem pro pobavení občas sdílel na Facebooku. Jednou mi kolegyně z anglického kanálu Al-Džazíry Melissa Chan odepsala, že přesně stejných rad se jí dostává od jejího psychiatra. Napadlo mě, že možná chodíme k tomu samému. Připadalo mi to všechno trochu jako vtip. Opravdu jsem zralý na prášky? Nejsem jen přepracovaný a přetažený? Zvládl jsem války, proč mě tak válčuje komunistická žumpa? Věřil jsem ale, že chlast prozatím na boj s mými démony stačí. Utápěl jsem je. A to i přes to, že mi jeden lékař řekl: „Copak o to, alkohol je to nejlepší, co lidstvo na zklidnění nervů a utišení duševní bolesti vymyslelo. Má ale strašlivé vedlejší účinky.“ V tu dobu jsem samozřejmě ještě netušil, že tady ztvrdnu na dalších pět let, ani co to se mnou udělá.

된다는 생각으로
길을 찾았기에

5년 연속 세계최우수 공항
인천국제공항이 있습니다.
대규모 국제사업일수록 멀리
내다보는 지혜가 필요합니다.

Lara Uma

ČT Objektiv

1. 11. 2009

Afghánistán: Kábul

ČT Události

16. 2. 2013, od 39:51

Vzácnost v Číně:

Rodina pohromadě

Udělej něco!

Už jsem psal v prvním díle, že v létě 2007, tedy ani ne rok po svatbě s Barbarou, jsem požádal o rozvod. Po několika týdnech hysterie, pláče, proseb a slibů a po nátlaku rodičů, které si pozvala z Curychu do Pekingu na pomoc, jsem žádost stáhnul. Prostě jsem vyměkl. O tři čtvrtě roku později Barbara otěhotněla. Fakt, že je těhotná, byl pro mě bod, odkud není návratu. Ted' to musí fungovat. Musíš to nějak vykouzlit, vymyslet, nějakým zázrakem docílit, aby to konečně fungovalo, přemýšlel jsem o našem vztahu.

Těhotenství probíhalo normálně. Barbara si našla australského gynekologa v United Family Hospital. Nemocnice, založená v roce 1997, byla v Číně vůbec prvním lékařským zařízením splňujícím mezinárodní zdravotnické normy. Založila ji americká společnost Chindex společně s Čínskou akademií lékařských věd. Veškeré zařízení nemocnice bylo údajně do Číny dovezeno ze Západu nebo z Jižní Koreje a Japonska. Dnes už je těchto nemocnic v Číně několik. Běžní Číňani si v nich samozřejmě péči nemohou dovolit. Barbara ale měla dobrou švýcarskou pojistku, takže to šlo.

Do nemocnice jsme chodili na běžné prohlídky, ale i na cvičení a pohovory pro prvorodičky. Pro mě to kromě ultrazvukových skenů, na kterých se pomalu ale jistě materializovala naše dcera Lara Uma, byla celkem nuda. Jméno byl kompromis. Barbara chtěla Taru a já Lauru, takže jsme to zkombinovali. V tu dobu jsme jezdívali několikrát ročně na Bali. Uma je na Bali ale i jinde jméno hinduistické bohyně Párvatí, bohyně moci, lásky a harmonie. Na Bali je *uma* také označení pro rýžová pole, zdroj a symbol obživy, hojnosti a bohatství.

Od počátku jsem trval na tom, že pro Laru nic čínského kupovat nebudeme, že všechno, od dětské výživy a kosmetiky, oblečení až po kočárek, musí být vyrobeno někde na Západě. Barbara se mě často ptala, proč jsem „takový protičínský extrémista“, ale po tom, co koncem roku vyšlo najevo, že jeden čínský druh sunaru přiotrávil přes tři sta tisíc nemluvňat, protože ho čínští komouši pančovali chemikálií melamin, s tím přestala.

Několik týdnů před termínem jsme se vydali do obrovského nákupního střediska Šin Kchung ve východní části Pekingu koupit pro Laru dětskou postýlku. Centrum sice bylo předražené, ale prodávali tam kvalitní zboží ze zahraničí. Před střediskem byla menší, ale velmi rušná křižovatka dvoupruhové a čtyřpruhové silnice. Semafore nefungovaly. O jeden nefunkční semafor se sice opíral nějaký polda, ale nedělal vůbec nic, jen na křižovatku čuměl. No nic, jdeme na to. Vzal jsem Barbaru pod paží, zvedl pravou ruku a vstoupil do řeky aut. Většina zastavila nebo alespoň přibrzdlila. Ale najednou zprava přiletěl nějaký hajzl v Porsche Cayenne. Minul nás jen o centimetry. Proletěl tak blízko, že jsem ještě stačil pěsti praštit do zadního okna a zařvat za autem snůšku nadávek. Porsche se hnalo dál. Když jsme došli na chodník, pustil jsem Barbaru a razantně přistoupil k policajtovi.

„Viděls to, ty sračko? Viděls to? Málem nás srazil! Proč nic neděláš, ty líné prase?“ řval jsem na něj nepřítelně. Pak jsem popadl šokovaného poldu za límec a vlekl ho doprostřed křižovatky. Tam jsem ho pustil, zamířil ukazováčkem na asfalt a zařval: „Tak, a dělej svou práci!“

Než jsme vstoupili do střediska, zuřivost mě přešla. Za půl hodiny jsme měli postýlku, peřinku i povlečení. V podpaží jsem vlácel několik beden se složenou postýlkou. K mému úžasu onen polda stál, kam jsem ho postavil, a... řídil dopravu! A s jakou vervou! Píšťalku v hubě, obušek v ruce a točil se tam jak primabalerína. „Vidíš to?“ obracím se na Barbaru, „oni fakt rozumí klacku a řevu.“ Nízko postavení dopravní policajti asi tím tuplem. Někdo po nich zřejmě řve celý život, uvažuji už v duchu. Je to jedno, hlavně že můj hysterický záchvat zabral. Bereme taxíka, nakládám postýlku do kufru a jedeme domů.

Pořídil jsem i závěsnou houpací kolébku, kterou jsem se chystal připevnit na futra dvojitých dveří mezi redakcí a obývacím, ať máme Laru na očích i při práci. Do budoucna jsem plánoval ohradit část obrovského

obýváku pod okny metr vysokou ohrádkou, aby si tam Lara mohla bezpečně hrát. Prostoru jsem říkal Laraland.

V pondělí 23. února večer jsem si šel s kamarádem kameramanem Diegem zahrát tenis. Barbara, která již dva dny přenášela, odpočívala doma. Jestli se nic nestane, na což to vypadalo, tak do pěti dní musíme do porodnice, kde porod vyvolají. S Diegem jsme hráli na venkovním kurtu v únorové zimě a smogu asi dvě hodiny. Po hře, ve které mi jako obvykle naložil, jsme si ještě skočili na pivo. Domů jsem se vrátil kolem půlnoci. Barbara ležela na gauči a dívala na televizi.

„Tomáši, je mi nějak divně, cítím bolestivé stahy a zdá se mi, že začínají přicházet v intervalech,“ sděluje mi.

„Napustím ti horkou vanu,“ navrhuji. „Hlavně nepanikařit. Víš, co nám říkali v nemocnici. Tyhle stahy mohou být falešný poplach. Nemáme jezdit do nemocnice kvůli panice. Vlez si do vany a uvidíš.“

„Já vím, já vím,“ říkala Barbara, když jsem jí pomáhal do vody.

Jenomže stahy neustupovaly, naopak sílily. Zanedlouho bylo jasné, že o falešný poplach s největší pravděpodobností nejde. Kde teď ve tři ráno budu shánět taxíka? Nikdy jsem si v Číně taxi nevolal. Ani dispečeři, ani řidiči nemluvili anglicky, takže jsem si auto vždy zastavil na ulici. Nic, zavezu Barbaru do nemocnice sám. Výtahem jsme sjeli do přízemí, ale těch pár schodů z přízemí na parkoviště Barbara sotva ušla. Lehla si na zadní sedadla a já šlápnul na plyn. Řítil jsem se nočním, relativně prázdným Pekingem s Barbarou křičící bolestí na zadním sedadle. Cestu do porodnice jsem si naštěstí pamatoval. Brána do nemocnice byla ale zavřená. Začal jsem zběsile troubit a po krátké chvilce z vrátnice vyšel ospalý hlídač. Volal jsem na něj anglicky, ať okamžitě otevře bránu, že mi rodí žena. Zjevně mi nerozuměl. Probral se, až když pohlédl oknem na zadní sedadlo. Vyvalil oči, na patě se obrátil a rozběhl se do budovy vrátnice.

Musel jsem troubit i před vchodem do porodnice. Naznačil jsem sestře, která mi otevřela a která také neuměla anglicky, že potřebuji nosítka na kolečkách. Pomohla mi naložit Barbaru na lehátko. Mezitím příběhly další sestry a všichni jsme výtahem vyjeli do prvního patra, kde Barbaru odvezli na sál. Za chvíli přišel doktor, asi čtyřicetiletý Číňan. Jako jediný mluvil trochu anglicky. Nebyl to sice ten Australan, ke kterému jsme chodili na kontroly, ale vypadal věrohodně. Jestli čínští lékaři něco umí, tak to bude

rodit děti, uklidňoval jsem se v duchu. Prohlédl Barbaru a divil se, proč jsme přijeli tak pozdě.

„Protože nám tady řekli, ať nepanikaříme a nejezdíme zbytečně,“ vysvětlil jsem mu.

„Přijeli jste málem pozdě. Je dobře, že to dítětko nevypadlo na zem,“ kriticky kroutil hlavou.

„Proboha, neděste ji. Přijeli jsme tak akorát,“ snažil jsem se ho pacifikovat.

Barbara se na mě podívala s bolestivou grimasou v obličeji a požádala: „Řekni mu o tom epiduralu.“ Byla domluvena se svým gynekologem, že bude rodit s bolest uklidňujícím lékem. Spoléhala na to.

„Zařídíme to. Na to čas snad ještě máme,“ řekl doktor a někam zmizel. Když se vrátil, měl v ruce Barbařinu zdravotní složku a intenzivně v ní něco studoval.

„Vidím, že berete léky na ředění krve. Kdy jste si vzala poslední?“

„Včera. Proč?“ zeptala se Barbara.

„Včera? Tak to vám epidural nemohu dát.“

„Proč ne?“ vyděšeně se ptala Barbara.

„Máte zředenou krev. Může to být velmi nebezpečné.“

„Ježíši! Prosím vás dejte mi to! Je to domluveno s mým gynekologem,“ naléhala.

„On ale netušil, že budete rodit dnes, jinak by vám léky na pár dní vysadil. Je mi líto, paní, ale nemůžu, je to nebezpečné. Vlastně ani nesmím.“

Barbara se ne mě podívala nevěřícným, vystrašeným pohledem: „Udělej něco!“

Chytil jsem ji za ruku: „Miláčku, já s tím nezmůžu nic. Vůbec nic.“

Jen na mě nechápavě zírala.

Lara se narodila o půl osmé ráno. Byl jsem ohromený tím, čeho jsem byl posledních pár hodin svědkem. U narození svého dnes dospělého syna Lukáše jsem být nemohl. V roce 1981 to nepovolovali. Byl jsem přešťastný, že je Lara v pořádku a že to má Barbara za sebou. Jako ve snu jsem sledoval, jak plačící Laru, stále ještě částečně od krve, váží a měří. Barbara měla prostorný samostatný pokoj s jídelním stolem pro dva, dětskou postýlkou a postelí pro otce. Takže jsem s ní v nemocnici mohl zůstat až do propuštění. Hodiny jsem seděl a sledoval každý detail Lařina maličkého obličeje. Tělíčko ani ruce jsem neviděl, protože na radu čínských sestřiček byla Lara

pevně svázaná do kukly. Pak jsem Laru vůbec poprvé přebalil. Byl jsem u toho, když ji sestřičky poprvé koupaly, což se jí vůbec nelíbilo. V noci jsem vstával každých pár hodin, abych se přesvědčil, že dýchá. Barbara se učila kojit. Ten nemocniční pokoj se najednou stal ostrovem klidu, radosti a naděje, světelné roky vzdálený tomu, co dnes a denně už přes dva roky zažívám za jeho zdmi, za branami nemocnice. Cítil jsem se šťastný. Kéž by tento bezpečný prostor, tyhle chvíle a pocity nikdy nezmizely. Ale život funguje jinak.

Druhý den po porodu jsem vzal Laru i Barbaru domů. Mrzlo a na výjimečně nádherně modrém únorovém nebi zářilo ostré slunce. Dlouho to však netrvalo. Následující ráno Peking opět pohltit šedohnědý smog. Lara trávil první týdny doma, takže to tolik nevadilo. Vedení zpravodajství mi navíc do bytu schválilo koupi dvou čističek vzduchu. Během smogových dní, kterých v tu dobu bývalo v Pekingu přes dvě stě sedmdesát ročně, jsme sice nikdy nevětrali, ale to svinstvo se dovnitř přece jen dostávalo. Filtry v čističkách jsme museli měnit každých pár dnů. Laru jsem poprvé vzal na procházku, když smog rozmetaly silné větry od západu. Byly jí dva týdny. Snažil jsem se ji pak brát ven, jen když vzduch byl čistý nebo smog řídký, ale dlouhodobě to nešlo. Musel jsem chodit ven i během smogu, jinak by byla pořád zavřená doma. Nejradši jsem chodil do starého parku Ž'-tchan, pár set metrů od redakce. Byl tam klid a na kraji pár dobrých restaurací.

Už před porodem nám bylo jasné, že budeme potřebovat chůvu, která se nám zároveň pomůže starat o domácnost. Krátce po narození Lary jsem se naplno vrátil do práce pro ČT i pro CNN. Barbara, přestože během mateřské podle švýcarských zákonů neměla pracovat, začala pracovat aspoň z domova. Hlavně na přípravách budoucích reportáží. Bylo jasné, že až se rozjedeme naplno, bez chůvy se neobejdeme. Paní, kterou jsme měli doteď na uklízení, jsme zaměstnávali spíš ze soucitu. Bylo jí přes sedmdesát a postupem času jsme si uvědomili, že je téměř slepá. Navíc nám nerozuměla a museli jsme s ní komunikovat skrze naši čínskou spolupracovnici Elišku. Po několika pohovorech s potencionálními chůvami jsme se rozhodli pro Lenku. Mladou robustní Číňanku, která vystudovala angličtinu, ale právě přišla o práci recepční v jednom pekingském hotelu, který zbankrotoval kvůli světové hospodářské krizi. Lenka se nám svěčila, že je buddhistka a každé ráno se chodí modlit do svatyně, což mi bylo sympatické. Věděl jsem, že práce chůvy se v Číně považuje za jednu z nejpodřadnějších a že

se k nim zaměstnavatelé většinou chovají příšerně. Lenku jsem proto uklidňoval, že u nás to bude jiné. Chovali jsme se k ní s respektem, jako k člence rodiny. Jezdila s námi na většinu našich pracovních cest, někdy i do zahraničí, protože jsme se snažili brát Laru všude s sebou. Myslím, že Lenka si práci u nás náramně užívala.

Věřili jsme jí a často jsme s ní hovořili o tématech, na kterých jsme pracovali, včetně dvacátého výročí masakru na náměstí Nebeského klidu, o procesech s čínskými disidenty nebo o zvěrstvech páchaných čínskou armádou a policií v Tibetu. Většinu toho o své vlasti nevěděla, protože v Číně je o tom zakázáno mluvit, ale velmi ji to všechno zajímalo a chtěla vědět víc. Viděl jsem, jak ji to mění. Začínala o svých názorech a své buddhistické víře mluvit častěji a otevřeněji. Věděla, že nás se bát nemusí. I když jsme pro jistotu při těchto konverzacích pouštěli nahlas hudbu nebo si šli povídat do parku s Larou v kočárku.

Číňanku ale v sobě nezapřela. Jednou jsme všichni letěli do Čiang Mai v severním Thajsku, kam jsme jeli točit příběhy o pašování drog (dnes hlavně metamfetaminu) v tzv. Zlatém trojúhelníku, pomezí mezi Myanmarem, Thajskem a Laosem. Letěli jsme s Thai Airways. Lenka, která poprvé letěla do zahraničí a poprvé nečínskými aerolinkami, v letadle metamorfovala. Poté co nad sedadly zhaslo světýlko „připoutejte se“, se Lenčino mírné chování změnilo. Začala na procházející letušky pokřikovat „Fu-wu-jüan! Fu-wu-jüan!“ a dožadovat se horkého čaje. *Fu-wu-jüan* je čínské slovo pro číšníka nebo kohokoliv jiného, koho Číňané považují za méněcenného sluhu.

Viděl jsem to v čínských letadlech často, ale u naší milé, uctivé a zbožné Lenky mě to šokovalo. Když letušky začaly rozvázet jídlo a Lenka to udělala podruhé, vstal jsem a šel k jejímu sedadlu: „Poslouchej, Lenko, tady nejsi v Číně. Tady se budeš chovat uctivě. Počkáš, až na tebe s jídlem přijde řada. A podívej, nad sedadlem máš tlačítko s obrázkem letušky. Takže když budeš později něco chtít, tak ho zmáčkneš a počkáš, až některá přijde. A používej slova prosím a děkuji. Rozumíme si?“

„Ano,“ jen pípla a bylo vidět, že jí je situace nepříjemná a trapná.

O několik let později jsem se v Pekingu seznámil s jedním čínským právníkem, který měl sice v Pekingu byt, ale pobýval hlavně na Havaji, kde měl barák. Pracoval jako konzultant pro americké Delta Air Lines. Byli jsme spolu párkrát na pivu a večeři. Mluvil nesmírně otevřeně a jednoho večera

mi řekl: „Tomáš, to, jak to tady dnes funguje, nevymysleli komunisté. Čína je po tisíciletí zemí otroků a otrokářů. Komunisté, se svými miliony vojáků a policajtů, s technologií, kterou mají dnes k dispozici, jsou jen ti *nejefektivnější* otrokáři v čínské historii. Princip otroci/otrokáři funguje v zemi všude, jak uvnitř strany samotné, tak v korporacích, v kancelářích, ve školních třídách. My Číňani ho máme zakódovaný v genech.“ Jen jsem na něj zíral, pomalu mi docházela celá řada souvislostí a příhod z minulosti. Vzpomněl jsem si tehdy i na let s Lenkou do Čiang Mai.

Ve vesnicích severního Thajska se pak stala ještě jedna úsměvná příhoda. Všude se tady kdysi pěstoval mák na produkci heroinu. Dnes jsou to hlavně banány v programu sponzorovaném OSN. V jedné z vesnic jsme zahlédli malinkou rodinnou restauraci. Zastavili jsme tam na oběd. Objednali jsme si fenomenální ostré thajské kari, které tady dělali ve formě čiré polévky. Po jídle jsem šel na jednoduchou toaletu. Byla otevřená a všiml jsem si, že si tam Lenka něco fotí. Zpátky v dodávce mi to nedalo: „Ty sis fotila toalety?“

„Ano,“ odpověděla se smíchem.

„Proč proboha?“

„Pro rodiče. Nikdy by mi totiž neuvěřili, jak je to tady čisté.“

„Aha, to celkem chápu,“ ukončil jsem konverzaci.

A skutečně jsem to chápal. Při práci na čínském venkově jsem nesčetněkrát narazil na toalety, které nabízely skutečně pohled a smrad jen pro ty nejotrlejší.

Kdo ti to udělal?

V druhé půlce března jsem musel na otočku do Hongkongu. Těšil jsem se na čistý vzduch i na dobré dim sum. Měl jsem tam několik schůzek v redakci CNN ohledně svého nadcházejícího výjezdu do Myanmaru a schůzku s Phelimem Kinem, zástupcem ředitele lidskoprávní organizace Human Rights Watch pro Asii. S Phelimem jsem si občas vyměňoval zkušenosti a informace. Někdy mě upozorňoval na zajímavé kauzy v Číně a jinde v Asii. Já mu tentokrát vezl přepisy rozhovorů s tibetskými mnichy a pastevci, které jsem vloni natočil v provincii Čching-chaj. Témata příliš

citlivá na to, abychom je mohli diskutovat po telefonu nebo přes e-mail, protože nám je odposlouchávala a četla čínská tajná policie. Pak jsem ještě nakoupil nějaké oblečení a hedvábnou deku pro Laru a do Pekingu jsem se vracel posledním letem Dragonair. Samozřejmě jsem se těšil na Laru, ale zpět do té zasmogované prdele se mi vůbec nechtělo. Na letišti jsem si dal ještě mix vynikajícího sašimi a k tomu pár pint ledového piva Asahi. Letadlo bylo poloprázdné. K jídlu jsem požádal o pivo a čtvrtinkovou lahev bílého vína. Chlast si velmi hlasitě a hrubě objednával hrdelním štěkáním, které jsem se za ty dva roky v Číně naučil nenávidět, i nějaký ožralý Číňan, sedící přes uličku pár sedadel přede mnou. Stále na letušky něco pořvával a buzeroval je. Snažil jsem se ho ignorovat, ale nešlo mi to. Po večeři se strašně rozkašlal a svůj chrchlavý kašel zakončil odplivnutím na zem. Tohle už bylo na mě moc a šel jsem upozornit letušky, které vzadu v letadle večeřely. Hovado jedno! Plivat v letadle! Kurva, co je to za lidi?! spílal jsem v duchu, když jsem usedal zpět na své místo. Letušky si tentokrát zašly pro posilu do kokpitu. Dva důstojníci se s Číňanem chvíli hlasitě dohadovali a donutili ho chlustanec utřít nějakými ubrousky. Pak ho přesadili do úplně poslední řady v letadle. Nevím, čím mu pohrozili, ale alkoholem zmožený a do té doby verbálně agresivní Číňan se ani moc nebránil a pak už jsem ho ani neslyšel.

Už jsem toho dobytka sice neměl na očích, ale moc se mi neulevilo. Požádal jsem o další lahvinku vína a přemýšlel: Proboha, kde já to žiju? Mezi kým to žiju? Kam jsem se to proboha dostal? Ted' v těch sračkách bude vyrůstat má dcera! Co jsem to proboha udělal? A všechno je to jen a jen moje zodpovědnost! Musím z Číny vypadnout, než zešílím nebo se uchlastám. Musím přesvědčit Barbaru. Musíme z toho pekla vypadnout. Už kvůli Laře.

Domů jsem nepřišel v dobré náladě. Měl jsem tíživou neklidnou depku. Barbara už ležela, ale ještě nespala. Vzal jsem spící Laru zabalenou do kukly z postýlky, políbil ji a na chvíli k sobě přitisknul: „Kde jsme tě to přivedli na svět, miláčku? Ale postarám se o tebe. Budu tě chránit.“ Když jsem ji položil zpátky, sedl jsem si k Barbaře na postel. Řekl jsem jí, co jsem zažil v letadle.

„To je šílené. Ale že se tomu furt dívíš? Vždyť už je znáš,“ reagovala s úsměvem.

„Měli bychom odtud vypadnout, Barbaro. Máme teď zodpovědnost za Laru.“

„Já tady ale mám práci. A ty taky,“ odsekla podrážděně.

„Práci najdeme. Můžeme se přestěhovat do Curychu, můžeš mi pomoci sehnat práci v nějaké švýcarské televizi, možná se můžu vrátit do CNN v Atlantě nebo New Yorku a pomoci najít práci tobě,“ naléhal jsem.

„Já do Curychu nechci! Jsem ráda, že jsem odtamtud vypadla. Unudila bych se tam k smrti! Co ti na té Číně tak vadí?“ již v sedě a zvýšeným hlasem reagovala Barbara.

„Všechno. Jak nás tady furt obtěžují, smog, jak se tu většina lidí chová, nedostatek kultury, všechno,“ odpověděl jsem.

„Chudáčku, chudáčku. Pan odvážný válečný korespondent!“

Situace poté eskalovala celkem rychle. Hádka ale byla krátká. Když Barbara pronesla „Tak odjed' sám, když ti Peking tak vadí. Nám tady bude bez tebe jen dobře!“, prudce jsem vstal, poslal ji do prdele a šel si lehnout na gauč v obýváku. Když jsem procházel skleněnými dveřmi do obýváku, popadl mě nával vzteku a zatátou pěstí jsem do nich praštil. Tlusté sklo jako by explodovalo.

„Co to bylo?“ zvolala Barbara.

Nereagoval jsem. Okamžitě jsem viděl, že je zle. Velmi zle. Asi deset centimetrů nad zápěstím zela na horní straně předloktí hluboká, asi šest centimetrů široká rána, ze které prýštila tmavá krev.

„Kurva!“ zařval jsem a letěl do koupelny. Dal jsem ruku pod tekoucí vodu. Měl jsem dojem, že jsem pořezaný až na kost. Z věšáku jsem strhl velký ručník a ránu jím pevně omotal. Levou ruku jsem vši silou tlačil na ručník. To krváčení se nezastaví. S tím musím do nemocnice. Musí se to zašít, honilo se mi hlavou.

„Co se to sakra děje?“ vyšla Barbara z ložnice. Když uviděla rozbité dveře a všude krev, zvolala: „Ježíši, co jsi to udělal?!“

Zatímco mi krev prosakovala ručníkem, vytáhnul jsem si levou rukou z džínů pásek a pomocí zubů jsem ho co nejsilněji stáhnul kolem bicepsu. Věděl jsem, že s tím mi Barbara nepomůže, protože je v mnoha věcech nepraktická a nemá s něčím podobným žádné zkušenosti. Já se přesně tohle učil v přípravných kurzech CNN na válečné zóny. Ale požádal jsem ji, ať zavolá do United Hospital, ať mi pošlou sanitku. S tímhle úrazem řídit nemůžu.

Zašel jsem do předsíně, kde visel jeden z mých afghánských šátků. Opět s pomocí zubů a levé ruky jsem si ho utáhnul těsně pod loktem. Zaškrtil

jsem si tak ruku na druhém místě. Barbara se snažila s někým na telefonu domluvit.

„Žena na drátě mluvila blbě anglicky, nerozuměla mi.“

„Tak zkus Lenku nebo Leu, ať tam zavolají na pohotovost o sanitku.“

Za chvíli volala Lea zpátky, že žádnou sanitku nemají, ale že se to snaží vyřešit jinak. Podíval jsem se z okna, kde přes den většinou stojí ilegální taxíky, ale ulice zela téměř ve dvě ráno prázdnotou. Tak jsem čekal, co Lea vymyslí. Je šikovná. Přestával jsem zraněnou ruku úplně cítit a pro jistotu si trochu povolil řemen kolem bicepsu. Ručník byl úplně nasáklý krví. Ty vole, já tu ještě vykrvácím, dumal jsem, když jsem si kolem stále krvácející rány omotával nový ručník.

Asi po čtvrt hodině se Lea konečně ozvala, ať jdu pomalu dolů, že pro mě jede manžel jedné ze sestřiček z pohotovosti.

Sešel jsem před panelák a posadil se na schody. Po chvíli se objevilo hnědé osobní auto. Z otevřeného okénka na mě zamával chlápek s cigaretou v ústech. Sedl jsem si na zadní sedadlo a posuňkem ho požádal o cigaretu.

Zavezl mě až k pohotovosti. Vystoupil jsem ze zakouřeného vozu a vstoupil do budovy. Necítil jsem téměř žádnou bolest, ale stále jsem se snažil vyvíjet na ránu pod ručníkem silný tlak a zároveň si ruku ohnutou v loktu přidržovat. V silně zakrvácených kalhotách a košili jsem vešel do čekárny. Byl tam frmol. Na lavičce čekali dva Číňani. Dveře do jedné z ordinací byly otevřené a ve vchodu postával hlouček sester a asi sanitářů. Všechno Číňani. Najednou se zpoza nich protlačil muž menší postavy.

„Dobby?!“ v údivu jsem zvolal. Vůbec jsem to nechápal. Přede mnou stál kameraman Al-Džazíry Mark Dobbs, kterému všichni říkáme Dobby. Prohlédl si mě od hlavy k patě a přistoupil ke mně: „Kdo ti to udělal?“

„Způsobil jsem si to sám, Dobby. Praštil jsem do skleněných dveří,“ odpověděl jsem mu. Na nose mu sotva držela půlka brýlí. Na hlavě měl velký kus gázy přilepený několika náplastmi. Měl opuchlé rty a divně pokroucený nos, pravděpodobně zlomený. Na modrém tričku velké tmavé skvrny od krve. Z jeho pohledu a dechu jsem vydedukoval, že má v sobě ještě hodně alkoholu a kdovíčeho ještě.

„Co se kurva stalo tobě?“ ptám se.

„Dostali jsme po držce v jednom baru v San-li-tchunu. Andy je na tom hůř,“ mávl za sebe rukou do ordinace, z které vyšel.

„Andy?“ reagoval jsem překvapeně a protlačil jsem se do ordinace. A skutečně, na lůžku tam ležel Andy, majitel rakouské agentury, která shání kameramanům práci v Číně.

I on měl opuchlý ret a vypadal zbídačeně.

„Ty vole, co se stalo?“ ptám se ho.

„Mám tříštivou zlomeninu klíční kosti a otřes mozku,“ s bolestivou grimasou odpověděl.

„Co se tam proboha dělo?“ ptám se.

Místo odpovědi ke mně ale opět přistoupí Dobby s nepřítelným výrazem v očích a znovu se zeptá: „Kdo ti to udělal?“

„Jak jsem ti řekl...“

„Vy se všichni znáte?“ přerušil mě udivený hlas jednoho z doktorů. Nechápatě na nás s pootevřenou pusou hleděl. Tři zakrvavené cizince najednou tu ve tři ráno ještě asi neměl.

„Ano, jsme kolegové,“ odpověděl jsem. To, že máme všichni tři něco společného s novinářinou, jsem mu ale radši neřekl.

„V téhle ordinaci nemáte co dělat,“ řekl mi břitce. Sklonil se k jedné sestřičce a něco jí v čínštině řekl. „Běžte s ní,“ zavelel.

Sestřička mě odvedla do jiné ordinace s jednou postelí. Sestra mi sundala obě improvizovaná škrtidla a z rány zakrvavený ručník. Pomohla mi dostat se z košile. Svlčený do půl těla jsem si lehl na lůžko. Z rozšklebené hluboké rány stále vytékala krev. Snažila se krvácení zpomalit gázou, kterou mi pevně ovázala kolem rány. Než mi zbytek ruky a části trupu očistila od krve, přišel pro mě sanitář a vezl mě na rentgen.

„Já ale s kostí nic nemám,“ protestoval jsem. Marně, pravděpodobně mi nerozuměl. Pak mě konečně prohlédl doktor. Během vyšetření rány jsem mu řekl, jak ke zranění došlo.

„Máte pořezané žíly, určitě i nervy, pořezaný sval a přeříznutou šlachu,“ komentoval, zatímco se stále díval do rány. „Musíme vás operovat,“ dodal.

„Kdy?“ zeptal jsem se.

„Okamžitě. Převzeme vás na sál.“

„Budete mě operovat vy?“

„Ano, já. Pod celkovou narkózou.“

„Celkovou narkózou? Nejde to s místním umrtvením?“

„Je to hluboká rána a sklo tam způsobilo hodně škody. Musíte dostat celkovou narkózu.“

Tak zrovna v téhle zemi se mi pod narkózu úplně nechce, ale co nadě-
lám, přemítám, No nic, narodila se tady Lara, tak snad zvládnou i tohle.

Nevím, kdy jsem se po operaci probral, neměl jsem potuchy, kolik je
hodin. Ruku jsem měl v dlaze. Ty vole, to je zase průser, pomyslel jsem
si a pokusil jsem se rukou zahýbat. Cítil jsem váhu dlahy a v místě rány
tupou, ale snesitelnou bolest. Co teď? Třeba s tím půjde točit, snažím se
uklidnit. Se stativem určitě, ale v ruce kameru nejspíš neudržím. Dlaň
v dlaze neprotáhnu smyčkou držícího popruhu na kameře. Tohle jsem
poslal, honilo se mi v hlavě. Snažil jsem se ještě usnout, ale marně. Hlava
mi jela rychleji a rychleji.

Tok myšlenek přerušil až ranní lékař. Sdělil mi, že ruku dali zcela do
pořádku a že tam mám celkem třicet šest stehů.

„Kdy myslíte, že se to zahojí?“

„To vám přesně neřeknu, ale dlahu máte na devět týdnů.“

„Devět týdnů? Ježíši Kriste!“ zaúpěl jsem.

„Ano. Nechám si vás tady ještě pár hodin na pozorování, pak vás pošlu
za odborníkem na horní končetiny, který vám vysvětlí další léčbu a řekne
vám, kdy přijdete na kontrolu. Pak můžete jít domů.“

Devět týdnů? To jsem úplně v prdeli! To snad padne i ten Afghánistán
koncem dubna! Kurva, to je naprostá katastrofa, upadám do deprese.

Po snídani se přihnala Barbara.

„Co to máš na ruce? Co s tím máš?“ ukazuje na dlahu.

„Ta ruka je celkem v řiti. Pořezané žíly, nervy, šlacha. Dlahu na dva
měsíce.“

„To si ze mě děláš prdel, ne? Co ten Myanmar? Máme letět za dva dny.“

„To nevím, ale dobře to nevypadá.“

„Proboha, co řeknu v Curychu? Co budu dělat?“

„Počkej, až uvidím toho odborníka na ruce. A když to nepůjde, najmeš
si někoho jiného.“

„Tak rychle nikoho s vízy neseženu.“

„Tak Curychu řekneš, že jsem prošel dveřmi. Nebo že jsem do nich
praštil. Mi je to jedno. Řekni jim, že mám na pravé ruce třicet šest stehů.“

Chvilí na mě upřeně zírala a pak beze slova odešla.

Chirurg na ruce, drobnoučký starý Číňan, chvíli studoval zprávu z noční
operace. Ruku nijak nevyšetřil, jen na dlahu zběžně pohlédl. Potvrdil devět